

Economische Zaken gaat fokkerijstructuur onderzoeken

Ongelijk speelveld grootste frustratie

Het opheffen van de productschappen en de gewijzigde Europese regelgeving over de fokkerijstructuur leidden tot een onderzoek van het Ministerie van Economische Zaken. De pijnpunten blijken divers, maar zijn bijna allemaal terug te voeren op de dominante positie van CRV, de grootste stamboekorganisatie én de grootste stiereigenaar.

Tot 1 januari 2015 was het Productschap Vee en Vlees verantwoordelijk voor de implementatie van de Europese regelgeving in de Nederlandse fokkerijstructuur en het toezicht daarop. Na het opheffen van de productschappen ging de verantwoordelijkheid naar het Ministerie van Economische Zaken (EZ) en gaat de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) over het verlenen van de erkenningen en het toezicht daarop. Vanwege de overgang en een herziening van de Europese regelgeving heeft EZ aan Wageningen UR Livestock

Research de opdracht gegeven de fokkerijstructuur met de daarbij behorende knelpunten in kaart te brengen. Dat

leidde eerder dit jaar tot het rapport 'EU-regelgeving voor rundveefokkerij en de implementatie daarvan in Nederland'.

Ongenoegen

Nadat het rapport was verschenen, stuurde EZ een brief naar de verschillende belanghebbenden in de Nederlandse rundveefokkerij. 'Uit de ervaringen in de afgelopen periode is gebleken dat er enige onduidelijkheid is over de vraag of de huidige structuur en werkwijze in de Nederlandse rundveefokkerij voldoende aansluit bij de Europese fokkerijregelgeving. Verder zijn er vragen of de huidige structuur en werkwijze conform de mededingingsregelgeving is', staat in de brief.

EZ biedt met de brief aan alle ontvangers de mogelijkheid om – 'voordat tot besluitvorming wordt overgegaan' – schriftelijk te reageren op het WUR-rapport, om aan de hand van de reacties in gesprek te gaan met

de respondenten. Het is dé kans voor de verschillende marktpartijen om het toenemende ongenoegen onder de aandacht te brengen. Ongenoegen, zo blijkt uit de contacten van Melkvee, over het ongelijke speelveld dat is ontstaan door de dominante positie van CRV. Ongenoegen dat recent werd gevoed door een brief van CRV, waarin stond dat de overige marktpartijen per 1 januari 2017 niet langer in het vakblad Veeteelt kunnen adverteren. Dat recht is dan uitsluitend voorbehouden aan uitgever CRV, die het commerciële CRV Magazine en het objectieve Veeteelt bovendien in elkaar schuiven. Daarmee verwordt de ooit invloedrijke uitgave van het destijds onafhankelijke stamboek NRS definitief tot een clubblad. Dat is althans alom het gevoel.

Belangenverstremming

Het ongenoegen is rechtstreeks terug te voeren op de fusie tussen Holland Genetics en het NRS in 1998. Het resulterende CR Delta is de grootste stamboekorganisatie en tevens eigenaar van CRV als grootste stiereigenaar. Deze dubbelrol en de daaruit voortvloeiende voordelen voor de organisatie beïnvloeden het speelveld. 'Onze verkopers gaan blanco de boer op, die van CRV stopt op de dam om eens te kijken wat voor vlees hij in de kuip heeft, om de te bezoeken boer vervolgens gericht te kunnen benaderen', vertelt een concurrent. Het WUR-rapport meldt dat de Nederlandse overheid 'zoals met veel onderwerpen' voor een meer afstandelijke rol kiest dan diverse andere Europese overheden en 'de

activiteiten overlaat aan de direct belanghebbenden'. Het rapport noemt CRV 'vrijwel een monopolist'. 'Met name ten aanzien van het reglementeren van prestatieonderzoek en fokwaardeschatting en toegang tot data is snel sprake van de schijn van belangenverstremming.' Een organisatie meldt dat het niet alleen om schijn gaat. 'We hebben ervaren dat een registratieprobleem op het erf door de spermaverkoper van CRV wordt opgelost, om vervolgens in hetzelfde bezoek nog honderd doses sperma te verkopen. Of een geschil over de hoogte van een MPR-factuur, dat wordt opgelost met een spermategoedbon.'

Strikt scheiden

Alom wordt er voor gepleit de stamboektaken en de commerciële activiteiten strikt te scheiden. 'Zo is CRV er ooit van beticht dat zij als stiereigenaar sneller, goedkoper of eenvoudiger toegang krijgt tot gegevens in het NIS (database, red.) dan andere stiereigenaren. De gehanteerde tarieven of kortingsregelingen hebben meerdere keren tot klachten geleid over misbruik van de economische machtspositie door CRV bij de NMa, maar dit heeft niet tot een veroordeling geleid', aldus het WUR-rapport. 'Intern houdt CR Delta toezicht op oneigenlijk gebruik van NIS via de Commissie Toezicht Gebruik Gegevens (CTGG), die ook een klachtenprocedure kent.' Een marktpartij wijst erop dat de slager hier zijn eigen vlees lijkt te keuren.

Wat ook steekt, is dat de CRV-inspecteur niet alleen bedrijfsinspectie doet, maar ook vaak stieradvies geeft volgens het Stier Advies Programma. Een inspecteur zou sec koeien moeten inschrijven en zich niet moeten bemoeien met de stierkeuze, omdat het oneerlijke concurrentie in de hand werkt. Een ander voorbeeld is

dat een inspecteur onlangs een lezing hield over het 'Fokken op Maat'-concept (daarbij wordt het jongvee DNA-getest) van zijn werkgever. Overigens moet helder zijn dat dergelijke praktijken niet zozeer CRV zijn aan te rekenen, maar meer de regelgevende instanties die het laten gebeuren.

Genomics

In het WUR-rapport staat dat CRV transparanter zou kunnen zijn over de kosten en voorwaarden voor het genereren van genomische fokwaarden voor stamboekleden en derden. 'De vrije, internationale markt voorkomt echter dat de organisatie misbruik kan maken van haar dominante positie in Nederland.' Dat blijkt echter te kort door de bocht. Aanvankelijk hadden derden geen toegang tot de techniek, terwijl de grote coöperatie omgekeerd wel beschikte over de genomische fokwaarden van de stieren van die organisaties. Verder werden stieren met een buitenlandse genomische fokwaarde in Nederland gepubliceerd met de lagere verwachtingswaarde.

Ook nu de test is opengesteld voor derden, is er door de gestelde voorwaarden nog steeds geen sprake van een gelijk speelveld. Om een genomische fokwaarde te krijgen, moet een stier tien maanden oud zijn, een KI-code hebben en het moet een KI zijn die de fokwaarde aanvraagt. Daardoor moeten stieren veel te lang in opfok zijn, om het voor een KI concurrerend te kunnen laten zijn. Daarnaast speelt ook nog dat de Eurogenomics-groep heeft besloten dat het vrijgeven van de test samengaat met het uitsluiten van de GMace-test. Oftewel jonge stieren zouden ook via Interbull dan niet meer aan een genomische fokwaarde kunnen komen.

Een van de rollen van een stamboek is het beperken van de inteelt en het

transparant-zijn inzake erfelijke gebreken. De dominante marktpartij heeft weliswaar onlangs de haplotypen vrijgegeven, een concurrent zegt echter te kunnen aantonen dat inteeltbeperking via het Stier Advies Programma geen prioriteit heeft. De standaardinstelling zou ontoelaatbare paringen toelaten, zodat veel sperma van stieren met een hoge index kan worden verkocht. In de maarteditie van dit blad staat dat het gemiddelde inteeltpercentage in ▶

GES-dag

De voor de fokwaardeschatting verantwoordelijke stichting Genetische Evaluatie Stieren (GES) houdt jaarlijks een GES-dag voor veehouders, KI-organisaties, docenten en 'iedereen die de fokkerij een warm hart toedraagt'. Op de editie van dit jaar, die 9 november in Apeldoorn werd gehouden, kwam het WUR-rapport niet letterlijk ter sprake, al liet voorzitter Geart Benedictus wel los dat 'de agrarische sector de grip op de ontwikkelingen kwijt is door het wegvallen van de productschappen'. Hij doelde in eerste instantie op de derogatie, maar voor de goede verstaander wellicht ook op het WUR-rapport. Hij zei namelijk: 'Zoals het GES nu is ingericht, zal het over anderhalf jaar niet meer zijn. Er is namelijk een nieuwe Europese verordening, waar we overigens wel onze eigen interpretatie aan mogen geven. In elk geval moet er een onafhankelijke fokwaardeschatting komen, die voor alle boeren het beste is.'

Ook GES-coördinator Roel Veerkamp ging niet op het WUR-rapport in. Hij gaf aan dat de KI's het GES betalen voor de fokwaardeschatting en noemde nog even de opbouw van het bestuur en de technische commissie. Het GES-bestuur wordt gevormd door Alfred de Vries (CRV), Kurt Faes (VRV), Bartelee Verbeek (Alta), Gerard Vosman (KI Kampen) en Walter Liebrechts (Vereniging Sperma Importeurs). De technische commissie wordt gevormd door Pim Brascamp (WUR), Henk Bovenhuis (WUR), Paul Koerhuis (AI Total), Kor Geertsema (FHRS), Rick Schilder (Veecom) en Erik Laarhuis (KI Kampen). Veerkamp wees er ook op dat de website www.gesfokwaarden.nl was vernieuwd, met daarop (weer) een stierzoekfunctie. 'Sommigen vinden dat het uitgebreider moet, weer anderen vinden dat het minder uitgebreid moet. Feit is dat er beperkt tijd is voor de site.'

De CRV-inspecteur doet niet alleen bedrijfsinspectie, maar geeft ook vaak stieradvies volgens het Stier Advies Programma, wat oneerlijke concurrentie in de hand zou werken.

het Stier Advies Programma op 6,25 wordt gehouden, zodat neven- en nichtenparingen zijn toegestaan. Een kritiekpunt vormt ook de stierzoekfunctie op de CRV-site. Veehouders die informatie van een specifieke stier opzoeken, komen in een commerciële omgeving terecht, waarbij CRV-stieren via een bestelknop kunnen worden besteld. Inmiddels is de stierzoekfunctie ook op de website van de voor de fokwaardeschatting verantwoordelijke stichting GES te vinden, maar is deze verre van volledig.

GES

'Reglementering en toezicht op de fokwaardeschatting van stieren verloopt momenteel via GES. Het bestuur van GES bestaat vooral uit stiereigenaren. Het bestuurslid namens CRV behartigt de belangen van zowel het stamboek CR Delta als van CRV als grootste stiereigenaar. Het is niet uit te sluiten dat de belangen van melkveehouders en van de Nederlandse melkveehouderij hierdoor in het geding zou kunnen komen', meldt het WUR-rapport. Het adviseert om de bestuurlijke basis van GES te verbreden door stamboeken en mogelijk ook melkveehouders en andere belanghebbenden een meer zichtbare vertegenwoordiging te geven. Ook wijst het rapport erop dat 'er sprake zou kunnen zijn van belangenverstrengeling tussen GES, een stichting met stiereigenaren in het bestuur, en de economische belangen van stiereigenaren die geen vertegenwoordiging hebben in het bestuur'. Het lijkt erop dat de Nederlandse Veeverbeteringsorganisatie (NVO), die zich opwerpt als 'sectorwaakhond', die belangrijke rol zou kunnen spelen in een breder GES, aangezien de NVO en GES samen (vrijwel) alle marktpartijen vertegenwoordigen. In de huidige samenstelling van GES hebben CRV, VRV en WUR een grote invloed, zowel in het bestuur als in de adviserende technische commissie. De GES-ledenbijekomsten dienen er toe om de meningen van de leden te peilen en actuele zaken op het gebied van de fokwaardeschatting te behandelen. Aan het begin van elke bijeenkomst blijkt echter stevast nadrukkelijk te worden vermeld dat er geen notulen worden gemaakt en er ook geen besluiten worden genomen. De stemming wordt weliswaar gepeild, maar niet systematisch, waarna de besluiten worden genomen in de technische commissie, wat tot onvrede leidt bij meerdere GES-leden.

Erkenning

Gezien de verhoudingen in het speelveld is het opvallend dat zowel CR Delta als GES is erkend om fokwaarden te schatten. Opvallend genoeg zijn de erkenningen bovendien voor onbepaalde tijd verstrekt.

Het blijkt dat de RVO weliswaar de erkenningen toetst, maar dat handhaving op basis van de voorwaarden niet tot de taken behoort. De erkenningen zouden bovendien zijn verstrekt zonder eerst de eisen die gesteld waren te laten inwilligen. Het WUR-rapport, de daarop volgende schriftelijke consultatie en de te volgen gesprekken tussen enerzijds EZ en RVO en anderzijds de verschillende marktpartijen

hebben wellicht tot gevolg dat de erkenningen nog eens kritisch tegen het licht worden gehouden. De doelstelling zou een eerlijk speelveld moeten zijn, een juiste omgang met data en correcte en neutraal gepresenteerde fokwaarden. ■

Enkele vragen aan EZ en RVO

Melkvee legde aan de hand van het WUR-rapport enkele vragen voor aan het Ministerie van Economische Zaken (EZ) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO):

Welke partijen in de sector hebben de brief allemaal ontvangen?

Organisaties met een directe link tot de huidige fokkerijregelgeving (Fokkerijregeling en het Fokkerijbesluit) die bij EZ bekend waren ten tijde van de uitvraag, hebben een uitnodiging ontvangen om aan de consultatie deel te nemen. Daarbij is getracht om zo volledig mogelijk te zijn, om zo alle geluiden in dit proces mee te nemen.

Het terugkerende thema is de samenvoeging van NRS en Holland Genetics in 1998 tot CR Delta, waarbij de grootste spermaverkoper en het belangrijkste stamboek (de database) samengingen met een oneerlijk speelveld voor de concurrentie tot gevolg. Is het denkbaar dat de KI en het stamboek weer worden ontkoppeld, met een onafhankelijk stamboek als resultaat?

EZ wacht de resultaten van de consultatie af. Op basis van de analyse van het WUR-rapport, de resultaten van de consultatie en overleg met betrokken partijen zullen nadere afwegingen worden gemaakt.

Het blijkt dat er erkenningen zijn verstrekt (ook nog voor onbepaalde tijd) voor de fokwaardeschatting, zonder dat er gecheckt is of de betreffende organisatie aan de betreffende voorwaarden voldeed. Hoe kan dat?

Dit is feitelijk onjuist. Organisaties kunnen momenteel drie soorten erkenningen aanvragen:

- bijhouden van een stamboek (voor de diersoorten runderen en buffels, paarden en paardachtigen, varkens, schapen en geiten),

- uitvoeren en reglementeren van prestatieonderzoek, - uitvoeren en reglementeren van fokwaardeschatting.

Een organisatie die een of meer van deze drie erkenningen heeft, moet jaarlijks aantonen dat aan de erkenningseisen wordt voldaan. Na een positieve beoordeling blijft de erkenning voor een jaar in stand, bij een negatieve beoordeling wordt de erkenning ingetrokken.

Is het de rol van de RVO of EZ om belangenverstrengeling in de Nederlandse fokkerijstructuur te voorkomen?

EZ is verantwoordelijk voor het beleid, de RVO is verantwoordelijk voor een goede uitvoering van dit beleid. Samen met het betrokken bedrijfsleven staan we voor een goede en evenwichtige fokkerijstructuur in Nederland.

Zo ja, hoe kan EZ/RVO een eerlijk speelveld voor alle actieve partijen in de sector bewerkstelligen en handhaven?

RVO voert het beleid uit, toetst aan de geldende wettelijke eisen en handhaaft indien nodig.

Is het denkbaar dat het stamboekdeel van CRV/CR Delta, zeg maar het oude NRS, in eigendom komt van EZ/RVO?

In Nederland wordt de fokkerij inclusief het bijhouden van het stamboek, het prestatieonderzoek en de fokwaardeschatting door (organisaties van) fokkers uitgevoerd en niet door de overheid zelf.

Als het stamboek in eigendom van CRV blijft, hoe zou de rol van GES dan moeten veranderen, ten einde een eerlijk speelveld te verkrijgen?

De RVO toetst alle erkenningen aan de wettelijke eisen; dit is leidend.

CRV heeft aangegeven dat in haar uitgave Veeteelt, die ze gaat combineren met het CRV Magazine, geen ruimte meer is voor de concurrentie. Wat vindt EZ/RVO daarvan met de gedachte dat Veeteelt van oudsher de uitgave was van het onafhankelijke stamboek NRS?

EZ gaat niet over de invulling van het ledenblad van de CRV.

CRV kan ook volledig haar eigen koers gaan varen, door alleen nog fokwaarden voor haar eigen stieren te berekenen en de concurrentie 'het maar uit te laten zoeken'. Zou EZ/RVO daar een stokje voor kunnen en/of willen steken?

Alle organisaties dienen zich aan de regelgeving te houden. Organisaties met een erkenning worden jaarlijks beoordeeld of zij nog steeds aan de geldende eisen voldoen.